

Mircea Dub

**Conținutul contractului.
Clauzele neuzuale**

Dublă perspectivă – juridică și psihologică

ASPECTE INTRODUCATIVE	XI
<i>Secțiunea 1. Obiectul analizei</i>	<i>XI</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Stadiul cercetării</i>	<i>XIII</i>
TITLUL I. PERSPECTIVA JURIDICĂ ASUPRA CLAUZELOR NEUZUALE	1
Capitolul 1. Domeniul de aplicare	1
<i>Secțiunea 1. Contractul</i>	<i>1</i>
§1. <i>Negotium și instrumentum</i>	<i>3</i>
§2. Condiții de valabilitate a contractului	7
2.1. Capacitatea de a contracta	8
2.2. Consimțământul	9
2.3. Obiectul contractului	13
2.4. Cauza contractului	16
<i>Secțiunea a 2-a. Contractele negociate, de adeziune și forțate</i>	<i>17</i>
<i>Secțiunea a 3-a. Conținutul contractului</i>	<i>32</i>
§1. Noțiune	32
§2. Clasificarea clauzelor contractuale	42
2.1. Clauzele principale și accesorii sau clauzele esențiale și neesențiale	43
2.2. Clauzele obligatorii și clauzele negociate	48
2.3. Clauzele extrinseci și clauzele intrinseci	59
§3. Reguli de interpretare a conținutului contractului și importanța lor din perspectiva clauzelor neuzuale	64
§4. Influența etapei negocierii asupra conținutului contractului	72
Capitolul 2. Clauzele neuzuale și conținutul contractului	79
<i>Secțiunea 1. Clauzele neuzuale – concept și caracteristici</i>	<i>79</i>
§1. Noțiune, scop și contextul apariției clauzelor neuzuale	79
§2. Enumerarea clauzelor neuzuale – caracter limitativ sau exemplificativ, dar suficient?	88

§3. Caracterul de clauze accesorii al clauzelor vizate de dispozițiile art. 1203 C. civ. _____	91
§4. Relația dintre clauzele neuzuale și clauzele abuzive _____	95
<i>Secțiunea a 2-a. Condiția acceptării exprese și în scris, în lumina art. 1203 C. civ. _____</i>	<i>103</i>
§1. Teoria formalismului informativ _____	103
§2. Acceptare expresă și în scris specifică art. 1203 C. civ. _____	105
<i>Secțiunea a 3-a. Consecințele acceptării exprese și în scris, conform art. 1203 C. civ. _____</i>	<i>115</i>
<i>Secțiunea a 4-a. Consecințele neîndeplinirii cerinței de acceptare expresă și în scris, conform art. 1203 C. civ. _____</i>	<i>120</i>
§1. „Lipsirea de efect” în lumina dispozițiilor art. 1203 C. civ. – sancțiune de sine stătătoare sau consecință a unei nulități absolute parțiale? _____	120
§2. Consecințele intervenirii nulității absolute _____	129
§3. Acțiuni generate de lipsa acceptării corespunzătoare a cerințelor art. 1203 C. civ. _____	136
3.1. Evocarea nulității absolute pe cale de excepție sau de o manieră defensivă _____	137
3.2. Evocarea nulității absolute pe cale de acțiune și repararea prejudiciului cauzat _____	138
3.2.1. Evocarea nulității absolute pe cale de acțiune sau de o manieră ofensivă _____	138
3.2.2. Repararea prejudiciului cauzat _____	141
<i>Secțiunea a 5-a. Tipologii _____</i>	<i>158</i>
§1. Clauzele de limitare a răspunderii _____	158
§2. Clauzele de denunțare unilaterală a contractului _____	168
§3. Clauzele de suspendare a executării obligațiilor _____	172
§4. Clauzele care prevăd în detrimentul celeilalte părți decăderea din drepturi ori din beneficiul termenului _____	174
§5. Clauzele de limitare a dreptului de a opune excepții _____	179
§6. Clauzele de limitare a libertății de a contracta cu alte persoane _____	188
§7. Clauzele privind reînnoirea tacită a contractului _____	197

§8. Clauzele de alegere a legii aplicabile _____	200
§9. Clauzele compromisorii _____	208
§10. Clauzele prin care se derogă de la normele privitoare la competența instanțelor judecătorești _____	210
§11. Considerații vizând taxonomia clauzelor neuzuale _____	212
Capitolul 3. Elemente de drept comparat _____	216
<i>Secțiunea 1. Considerații introductive _____</i>	<i>216</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Există un drept european al contractului? _____</i>	<i>217</i>
<i>Secțiunea a 3-a. Care este soluția pentru conviețuirea sistemului continental cu cel de common law? _____</i>	<i>222</i>
<i>Secțiunea a 4-a. Analizarea comparativă a modelului autohton al clauzelor neuzuale cu alte modele _____</i>	<i>225</i>
§1. Codul civil italian _____	226
§2. BGB – Codul civil german _____	233
§3. Codul civil Québec _____	235
§4. PDEC – Principiile Dreptului European al Contractelor _____	238
§5. DCFR – Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference _____	241
§6. Principiile UNIDROIT _____	246
§7. „Firul” comun al modelelor analizate _____	250
<i>Secțiunea a 5-a. Concluzii _____</i>	<i>253</i>
TITLUL II. PERSPECTIVA PSIHOLOGICĂ ASUPRA CLAUZELOR NEUZUALE _____	263
Capitolul 1. Considerații teoretice _____	263
<i>Secțiunea 1. Aspecte introductive. Contextualizarea _____</i>	<i>263</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Concepte specifice psihologiei _____</i>	<i>266</i>
<i>Secțiunea a 3-a. Corespondența conceptelor juridice analizate cu cele specifice psihologiei _____</i>	<i>273</i>
<i>Secțiunea a 4-a. Teoria lui Hilary J. Carpenter _____</i>	<i>278</i>
<i>Secțiunea a 5-a. Concluzii _____</i>	<i>279</i>

Capitolul 2. Clauzele neuzuale din perspectiva aplicațiilor mobile sau a website-urilor	283
<i>Secțiunea 1. Prezentarea contextului aplicării metodei chestionarului, specifică psihologiei</i>	283
<i>Secțiunea a 2-a. Prelucrarea datelor obținute prin sondajele realizate</i>	295
CONSIDERAȚII FINALE	307
BIBLIOGRAFIE	315

Aspecte introductive

Secțiunea 1. Obiectul analizei

Obiectul prezentei lucrări îl reprezintă analizarea clauzelor neuzuale, atât din perspectivă juridică, cât și din perspectivă psihologică.

În ce privește perspectiva juridică, analiza are drept scop final lămurirea regimului juridic al clauzelor neuzuale în contextul în care legiuitorul român le-a dedicat acestora un unic articol, respectiv art. 1203 C. civ., ale cărui dispoziții au un pronunțat caracter de normă de trimitere, aspect relevat de faptul că fiecare cuvânt, cu excepția verbelor, reprezintă câte o instituție distinct descrisă de Codul civil sau Codul de procedură civilă. Acest articol a fost criticat de doctrină, într-o anumită măsură pe bună dreptate, pentru insuficientă reglementare^[1].

Din perspectivă psihologică, analiza își propune să cerceteze maniera de poziționare a adresaților unor contracte standard față de conținutul acestora, atenția pe care aceștia o acordă conținutului contractelor standard, respectiv importanța solicitării de acceptare expresă și în scris a clauzelor neuzuale din perspectiva părții care ar urma să realizeze o astfel de manifestare a consimțământului. Totodată, analiza urmărește să identifice cauza care a determinat stabilirea unei asemenea cerințe de către legiuitorul național.

Analiza juridică se întinde pe cele trei capitole ale titlului întâi din lucrare.

Primul dintre acestea își propune contextualizarea cercetării, analiza vizând domeniul larg în care studiul va fi realizat, de la cadrul general – contractul, spre detaliu – clauzele neuzuale, fiind prezentate elementele dintr-o lumină aptă să releve elementele de interes pentru prezenta lucrare.

Cel de-al doilea capitol este dedicat analizării concrete a clauzelor neuzuale, a întregului regim juridic al acestora, de la concept și caracteristici, împreună cu consecințele respectării sau nu a condițiilor legale, până la taxonomie.

---

[1] I.-FL. POPA, „*Tirania*” clauzelor neuzuale, în R.R.D.P. nr. 1/2016, pp. 135-154.

Cel de-al treilea capitol este destinat prezentării, dintr-o perspectivă comparativă, a modelului autohton al clauzelor neuzuale, respectiv a modelelor italian, german și a celor oferite de diverse instrumente precum Principiile UNIDROIT, PDEC – Principiile Dreptului European al Contractelor ori DCFR – Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference. Capitolul prezintă o relevanță deosebită în contextul în care una dintre instituțiile cercetate, aceea a clauzelor neuzuale, nu avut un corespondent în legislația națională, fiind pentru prima dată introdusă prin intermediul noului Cod civil. Astfel, observarea manierei în care instituția funcționează, pe de o parte, în sistemul de drept de unde a fost preluată, respectiv cel al Codului civil italian, și, pe de altă parte, în sistemele de drept unde se regăsesc reglementări asemănătoare, va oferi informații importante cu privire la așteptările pe care le putem avea de la aceasta, precum și cu privire la maniera în care instituția ar trebui să funcționeze.

Analizei clauzelor neuzuale din perspectiva conceptelor specifice psihologiei îi este dedicat cel de-al doilea titlu, format din două capitole. Prin intermediul celui dintâi capitol, ne-am propus realizarea unei prezentări a conceptelor specifice acestei discipline, care prezintă relevanță pentru obiectul lucrării, pentru ca ulterior să realizăm o suprapunere a conceptelor specifice psihologiei cu cele analizate pe parcursul titlului întâi, specifice dreptului. Cel de-al doilea capitol din al doilea titlu (totodată, și ultimul capitol al lucrării) este dedicat unui exercițiu practic constând în chestionarea unui grup de utilizatori a două aplicații, *Sanopass* și *Salarium*, în scopul verificării acurateței concluziilor extrase în partea destinată analizării teoretice a conceptelor.

Dorința de lămurire a aspectelor mai sus prezentate a fost declanșată de un cumul de factori dintre care amintim: abordarea critică pe care unii autori^[1] au avut-o față de dispozițiile art. 1203 C. civ., neajunsurile reglementării clauzelor neuzuale pe care le-am identificat în practică, dorința de identificare a manierei în care operează instituția, în contextul lipsei unei lucrări care să analizeze în detaliu instituția,

---

[1] I.-FL. POPA, *op. cit.*, pp. 135-154; B. OGLINDĂ, *Clauze neuzuale în reglementarea Noului Cod civil român – provocare pentru jurisprudență și doctrină*, în P.R. nr. 3/2015, pp. 30-42; C. POPA, C. TĂBÎRȚĂ, *Considerații privind reglementarea noului Cod civil asupra clauzelor neuzuale*, în R.R.D.A. nr. 3/2013, pp. 81-93.

precum și dorința de a identifica soluții pentru eventualele puncte vulnerabile reglementării acestei instituții.

Într-o perioadă în care societatea este orientată spre obținerea unui comportament conștient, considerăm demnă de apreciere orice manifestare în această direcție, cu atât mai mult cu cât reglementarea realizată prin intermediul dispozițiilor art. 1203 C. civ. nu reprezintă, în opinia noastră, decât o aliniere la tendința generală de a asigura o conștientă angajare contractuală a părții *mai slabe*, măcar sub aspect formal, care conduce, în principiu, la crearea unui mediu contractual mai stabil. Asupra acestui aspect vom reveni, având în vedere perspectiva exprimată de unii autori care apreciază lipsit de rezonanță practică demersul legiuitorului român, câtă vreme, odată ce au trecut *examenul* formal, clauzele în discuție urmează să alcătuiască respectiva convenție, deși ele ar fi total dezavantajoase^[1].

Suplimentar motivelor prezentate, importantă pentru alegere a fost, totodată, noutatea instituției, care nu a avut un precedent în sistemul autohton. Această trăsătură a făcut ca, până în prezent, subiectul să nu fie amplu dezbătut de doctrină și să nu se bucure de o abordare jurisprudențială densă, oferind în schimb un teren fertil, dar necultivat.

Secțiunea a 2-a. Stadiul cercetării

Stadiul cercetării este direct influențat de momentul și contextul în care reglementarea clauzelor neuzuale a apărut. Astfel, trebuie observat că această instituție nu a avut un precedent, fiind reglementată pentru prima oară odată cu înlocuirea Codului civil de la 1864.

Este adevărat că preocupări pentru găsirea unor soluții de contracarare a poziției dominante a unora dintre contractanți au mai existat, impunându-se amintirea legislației privind combaterea clauzelor abuzive, respectiv Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contrac-

---

^[1] A. ALMĂȘAN, *Drept civil. Dinamica obligațiilor*, Ed. Hamangiu, București, 2018, p. 93.

tele încheiate între profesioniști și consumatori^[1], nu însă și o abordare cu caracter general, precum cea a dispozițiilor art. 1203 C. civ.

Astfel, la momentul intrării în vigoare a noului Cod civil, doctrina era familiarizată cu mecanismul de înlăturare a dezechilibrelor create prin intermediul clauzelor abuzive, definite de dispozițiile art. 4 alin. (1) și (2) din Legea nr. 193/2000 ca fiind acele clauze care nu au fost negociate direct cu consumatorul, dar care, *per se*, sau împreună cu alte clauze, creează în defavoarea acestuia, contrar bunei-credințe, un dezechilibru între drepturile și obligațiile consumatorului și cele ale cocontractantului său.

Prin urmare, doctrina de specialitate^[2] analizase deja un set de clauze care nu au fost negociate direct cu consumatorul, apte să creeze un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților, contrar cerinței bunei-credințe, existând deja un tipic de la care pornea și având o sumă de așteptări în legătură cu o astfel de instituție.

Astfel, odată cu intrarea în vigoare a Codului civil actual, doctrinei i-au fost supuse spre analiză o categorie nouă de prevederi contractuale, care, spre deosebire de cele deja analizate, aveau o aplicabilitate generală, nemaexistând criteriile subiective, și care aveau ceva comun, respectiv lipsa de negociere și capacitatea de a produce dezechilibru contractual. Analizând dispozițiile art. 1203 C. civ., se observă că legiuitorul român definește clauzele neuzuale evocând genul proximal – clauzele standard – și diferența specifică – cele zece categorii de elemente care, fiind reglementate în favoarea celui care le propune, ar conduce către o înclinare a *balanței contractuale* în beneficiul acestuia^[3].

Doctrina de specialitate^[4] a definit **clauzele neuzuale** ca fiind acele clauze standard care angajează riscuri juridice sporite pentru una dintre părți prin prisma caracterului lor neregulat, în practică fiind inserate în contracte de adeziune, alături de alte clauze standard, frecvent sub

---

[1] Publicată inițial în M. Of. nr. 560 din 10 noiembrie 2000, ulterior republicată în M. Of. nr. 543 din 3 august 2012.

[2] GH. PIPEREA, *Contractele și obligațiile comerciale*, Ed. C.H. Beck, București, 2019, p. 68.

[3] P. MALAURIE, L. AYNÈS, P. STOFFEL-MUNCK, *Drept civil. Obligațiile*, Ed. Wolters Kluwer, București, 2007, p. 392.

[4] A. ALMĂȘAN, *Dinamica obligațiilor*, *op. cit.*, p. 91.

forma unor condiții generale. Această definiție relevă atât apropierea de clauzele abuzive, cât și diferențierea față de acestea, aspect asupra căruia vom reveni.

În acest context, al asemănării și, totodată, al deosebirii de o instituție deja cunoscută, *clauzele neuzuale* au făcut obiectul câtorva studii la nivelul doctrinei naționale, printre care și cele trei anterior amintite, realizate la scurt timp de la intrarea în vigoare a noului Cod civil. Aceste studii au urmărit atingerea punctelor tari ale subiectului, respectiv caracterul enumerării celor zece categorii de clauze, realizate de legiuitor în cuprinsul dispozițiilor art. 1203 C. civ., sancțiunea ce ar putea interveni în ipoteza nerespectării cerinței acceptării exprese și în scris, și, nu în ultimul rând, eficiența modelului reglementat de legiuitorul român. Perspectiva a fost, în general, una critică la adresa manierei de reglementare a clauzelor neuzuale, urmând ca pe parcursul cercetării să analizăm punctele de vedere exprimate.

O analiză succintă a acestei instituții este realizată în tratatele dedicate teoriei generale a obligațiilor^[1], care însă nu abordează detaliat regimul juridic al clauzelor neuzuale, trecându-l cumva ca un subiect de o importanță mai redusă, elementele prezentate vizând aceleași aspecte precum caracterul enumerării celor zece categorii de clauze ori sancțiunea ce ar putea interveni în ipoteza nerespectării cerinței acceptării exprese și în scris, precum și efectele clauzelor neuzuale.

Trebuie, de asemenea, precizat că situația clauzelor neuzuale a fost analizată tangențial și în studii ce au avut alte subiecte, de la analizarea comparativă a anumitor categorii de clauze^[2], până la analizarea regimului juridic al nulității^[3] în noul Cod civil.

---

[1] L. POP, I.-FL. POPA, S.I. VIDU, *Tratat elementar de drept civil. Obligațiile*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, pp. 125-126; A. ALMĂȘAN, *Dinamica obligațiilor*, *op. cit.*, pp. 90-93.

[2] A. ALMĂȘAN, *Discuții cu referire la clauzele neesențiale, neuzuale, standard și externe în procesul încheierii contractelor, în reglementarea Codului civil*, în *Dreptul* nr. 9/2014, pp. 134-144; A. ALMĂȘAN, *Limitarea și excluderea răspunderii contractuale*, în *C.J.* nr. 1/2014.

[3] M. NICOLAE, *Nulitatea parțială și clauzele considerate nescrise în lumina Noului Cod Civil. Aspecte de drept material și tranzitoriu*, în *Dreptul* nr. 11/2012, pp. 11-39.

Nici jurisprudența nu este amplă în materia clauzelor neuzuale. Pentru identificarea hotărârilor relevante am procedat la accesarea motoarelor de căutare oficiale, respectiv cel oferit de www.scj.ro, site-ul instanței supreme, și cel oferit de www.portal.just.ro, site-ul instanțelor naționale.

În urma unei căutări utilizând drept criteriu „art. 1203”, ales special pentru a oferi o plajă cât mai largă și pentru a înlătura neajunsul creat de situația în care redactorii hotărârilor nu ar fi utilizat denumirea marginală a articolului, am obținut 362 de rezultate. Dintre deciziile identificate, doar 256 au fost pronunțate începând cu anul 2011, an al intrării în vigoare a noului Cod civil, astfel încât analiza a fost concentrată asupra acestora.

Dintre cele 256 de rezultate oferite de portalul Înaltei Curți de Casație și Justiție, doar șapte prezintă relevanță din perspectiva obiectului prezentei cercetări, celelalte cauze făcând referire la prevederile Codului civil de la 1864, unde art. 1203 era destinat reglementării prezumțiilor, sau la alte elemente ce includeau criteriul de căutare.

Dintre cele șapte decizii care fac referire la art. 1203 C. civ., trei au avut ca obiect soluționarea unor conflicte de competență^[1], una^[2] a avut ca obiect lămurirea unei chestiuni procedurale, constând în anularea unuia dintre recursuri și disjungerea celui de-al doilea, în care a fost pronunțată Decizia nr. 2144/2020, iar restul de trei au lămurit aspecte ce vizează în mod direct obiectul cercetării.

Astfel, Decizia nr. 2144/2020^[3] realizează o analiză tangențială a dispozițiilor art. 1203 C. civ., lămurind cerința acceptării exprese și în scris din perspectiva clauzelor prin intermediul cărora o parte își rezervă dreptul de a denunța contractul.

În speța cu care instanța supremă a fost investită, una dintre părți, cea căreia îi fusese opusă declarația de denunțare, lansase ca apărare și, implicit, ca modalitate de interpretare, ideea potrivit căreia dispozițiile art. 1203 C. civ. ar impune nu doar consimțirea expresă și în scris a inserării unor astfel de clauze în convenție, ci și acceptarea expresă și

---

[1] I.C.C.J., s. a II-a civ., dec. nr. 348/2021; I.C.C.J., s. a II-a civ., dec. nr. 737/2020; I.C.C.J., s. a II-a civ., dec. nr. 3503/2018.

[2] I.C.C.J., s. a II-a civ., dec. nr. 750/2020.

[3] I.C.C.J., s. a II-a civ., dec. nr. 2144/2020.

În scris a înseși declarației de denunțare. Astfel, partea susținea că, deși acceptase expres și în scris clauza, nu fusese de acord cu declarația de denunțare, pe care nu o acceptase în maniera sacramentală impusă de prevederile art. 1203 C. civ., consecința fiind, după părerea respectivei părți, că denunțarea este lipsită de efecte.

Analizând poziția părților, Înalta Curte de Casație și Justiție a statuat că în convenție părțile au prevăzut în mod expres o clauză de denunțare unilaterală, acceptată în condițiile reglementate de dispozițiile art. 1203 C. civ. și deci operantă, context în care este lipsit de însemnătate faptul că cocontractanții nu au acceptat declarația ori denunțarea unilaterală a convenției, aceasta producându-și pe deplin efectele.

Într-o altă cauză, în care a fost pronunțată Decizia nr. 1431/2020^[1], Înalta Curte de Casație și Justiție, analizând aceleași aspecte referitoare la modalitatea de acceptare expresă și în scris, a confirmat poziția exprimată de curtea de apel, statuând că semnarea unei polițe de asigurare este o acceptare conformă prevederilor art. 1203 C. civ., în contextul în care dispoziții din preambulul respectivei polițe stabileau că semnarea ei de către asigurat reprezintă declarația acestuia referitoare la faptul că are cunoștință de prevederile Condițiilor Generale de Asigurare și de cele ale Condițiilor Particulare.

Considerente similare au fost avute în vedere și cu ocazia pronunțării Deciziei nr. 1657/2020^[2], când a fost infirmată teza privind o potențială nulitate a unor clauze despre care se afirma că nu fuseseră acceptate cu respectarea rigorilor art. 1203 C. civ., susținerile părții recurente fiind respinse pe motiv că acceptarea era conformă.

Verificarea realizată prin motorul de căutare al portalului național al instanțelor de judecată nu a avut niciun rezultat. Nu am identificat vreo hotărâre publicată la nivelul vreuneia dintre cele cincisprezece curți de apel, ca urmare a căutării prin utilizarea criteriului „art. 1203 Cod civil”, rezultatul fiind același și în urma căutării extinse, la nivel național.

Din această perspectivă, apreciem că referințele jurisprudențiale și doctrinare relevă necesitatea realizării unei cercetări exhaustive a

---

[1] I.C.C.J., s. a II-a civ., dec. nr. 1431/2020.

[2] I.C.C.J., s. a II-a civ., dec. nr. 1657/2020.

regimului juridic al clauzelor neuzuale, având în vedere noutatea instituției pentru peisajul normativ, adresabilitatea generală pe care o are textul art. 1203 C. civ., respectiv recurența cu care subiectul este abordat de doctrină în zone de cercetare diferită.

După cum arătam, reglementarea clauzelor neuzuale sau, mai bine zis, a unui mecanism care să urmărească asigurarea unei conștiințe angajări contractuale a părții *mai slabe* nu reprezintă decât o aliniere la tendința generală.

Astfel de reglementări cu o aspirație similară există atât la nivelul altor sisteme de drept, important de menționat fiind cel italian și cel german, cât și la nivelul corpurilor de reguli întocmite cu scopul de uniformizare a dreptului, precum Principiile UNIDROIT, PDEC – Principiile Dreptului European al Contractelor, DCFR – Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference, acestora fiindu-le dedicată o secțiune specială în cadrul căreia am procedat la analiza lor comparativă cu obiectul cercetării.

În egală măsură, relevantă pentru prezenta cercetare este și abordarea doctrinei franceze^[1] față de teoria formalismului informativ, al cărui scop afirmat este acela de a asigura o conștiință angajare contractuală a părții contractuale *mai slabe*, care conduce la crearea unui mediu contractual mai stabil.

Prin urmare, se poate observa importanța pe care, la acest moment, o prezintă dezideratul de asigurare a unei angajări conștiințe a părții contractuale mai fragile, fapt ce sporește necesitatea lămurii regimului juridic al clauzelor neuzuale, apărând, totodată, nevoia de lămurire din perspectivă psihologică a consecințelor solicitării de acceptare expresă și în scris a clauzelor neuzuale pentru partea care ar urma să realizeze o astfel de manifestare a consimțământului, precum și nevoia de identificare a cauzei care a determinat stabilirea unei asemenea cerințe de către legiuitorul național.

Astfel, până la acest moment, cercetarea în materia clauzelor neuzuale a urmărit lămurirea caracterului enumerării celor zece categorii de clauze, a sancțiunii ce ar putea interveni în ipoteza nerespectării cerinței acceptării exprese și în scris, respectiv a efectelor clauzelor

neuzuale, fiind realizată o analiză comparativă a acestor sisteme (cu precădere cel italian, fără a fi realizată o analiză paralelă a reglementării autohtone și a efectelor ei, realizat-o în prezentul studiu) și, totodată, a *ferenda*.

---

[1] J. GHESTIN, G. LOISEAU, Y.-M. SERINET, *Traité de droit civil. La formation du contrat. Tome 1: Le contrat, Le consentement*, 4e éd., LGDJ, Paris, 2013, pp. 749, 750.

neuzuale, fiind realizată o analiză comparativă cu modelele din alte sisteme (cu precădere cel italian, fără să se fi realizat o prezentare în paralel a reglementării autohtone și a celei *originale*, pe care însă am realizat-o în prezentul studiu) și, totodată, un set de propuneri *de lege ferenda*.

TITLUL I. PERSPECTIVA JURIDICĂ ASUPRA CLAUZELOR NEUZUALE

CAPITOLUL 1.

Domeniul de aplicare

Secțiunea 1. Contractul

Reglementarea contractului a presupus legiferarea a două fenomene, cel al circulației mărfurilor prin intermediul banilor, respectiv cel al creditării, care a condus la simplificarea comerțului și eficientizarea transferării bunurilor din zona de producție în cea de consum^[1].

În dreptul roman clasic, în mod tradițional, contractele erau împărțite în trei categorii, prin raportare la modul de formare, împărțire care a rămas actuală^[2]: contracte *consensuale*, care se încheiau prin simplul acord de voință, contracte *reale*, pentru a căror încheiere valabilă era necesară remiterea bunului și contracte *formale*, acestea din urmă reprezentând regula în dreptul roman. La acea vreme, contractele formale se încheiau în urma realizării unor formalități precis stabilite, inițial sacramentale, ulterior laice^[3]. Cu timpul, formalitățile au început să se circumscrie unor condiții de formă^[4], fapt ce a reliefat importanța *instrumentum*, aspect asupra căruia vom reveni în secțiunea următoare.

Deși în perioada de început regula o reprezentau contractele formale, odată cu creșterea producției și, implicit, a consumului, a avut loc o

---

[1] I. ALBU, *Contractul și răspunderea contractuală*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1994, p. 13.

[2] R. RIZOIU, *Curs de teoria actului juridic civil*, Ed. Hamangiu, București, 2021, pp. 80-81.

[3] C. JUGASTRU, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Ed. Universul Juridic, București, 2017, p. 23.

[4] L. POP, I.-FL. POPA, S.I. VIDU, *Drept civil. Obligațiile*, ed. a 2-a, Ed. Universul Juridic, București, 2020, p. 48; M. AVRAM, *Actul unilateral în dreptul privat*, Ed. Hamangiu, București, 2006, p. 67.

reorientare către contractele consensuale, caracterizate de o suplețe sporită. Acestea au câștigat tot mai mult teren în Evul Mediu, când, grație aportului dreptului canonic și al moralei creștine, se conturează tot mai puternic ideea de forță obligatorie a contractelor^[1].

Perioada modernă, caracterizată de consolidarea statelor naționale, vine, în plan juridic, cu o serie de particularități, printre care nevoia de codificare a regulilor aplicabile în materia contractelor, apărând și dihotomia drept civil – drept comercial^[2], aspect pe care îl vom trata în secțiunea dedicată prezentării contractelor de adeziune.

În perioada Codului civil de la 1864, legiuitorul definea contractul, prin intermediul art. 942, ca fiind acordul dintre două ori mai multe persoane, realizat pentru a constitui sau stinge, între acestea, un raport juridic civil.

Definiția oferită de legiuitorul Codului civil anterior a fost criticată pe cale doctrinară^[3], motivat de lipsa unei reglementări în ce privea ipoteza modificării raporturilor juridice, propunându-se o definiție^[4] care să prezinte și această valență a contractului, de a modifica raporturi juridice civile, dacă ne referim la contractul civil, ori raporturi juridice în general, având în vedere posibilitatea încheierii și a altor categorii de contracte – contract administrativ.

Odată cu intrarea în vigoare a noului Cod civil, legiuitorul a remediat neajunsul remarcat de doctrină^[5], *definiția oferită contractului arătând elementele esențiale ale acestuia, respectiv acordul de voință al părților, două sau mai multe persoane, realizat cu intenția de a constitui, modifica sau stinge raportul juridic civil.*

Astfel, din perspectiva prezentei cercetări, lămurirea evoluției și sensului noțiunii prezintă relevanță pentru cadrul în care urmează să se desfășoare studiul, având în vedere că problema de drept în discuție

---

[1] G. ORGA-DUMITRIU, *Dreptul european al contractelor*, Ed. C.H. Beck, București, 2013, p. 41.

[2] C. JUGASTRU, *op. cit.*, p. 24.

[3] I. ADAM, A.R. ADAM, *Codul civil. Cartea a V-a. Despre obligații. Titlurile I-VIII (art. 1164-1649) – Comentarii și explicații*, Ed. C.H. Beck, București, 2016, p. 24.

[4] C. HAMANGIU, I. ROSETTI BĂLĂNESCU, AL. BĂICOIANU, *Tratat de drept civil român*, vol. II, Ed. C.H. Beck, București, 2002, p. 484.

[5] L. POP, *Tratat de drept civil. Obligațiile. Vol. II. Contractul*, Ed. Universul Juridic, București, 2009, p. 30.

este cea a clauzelor neuzuale, care sunt indisolubil legate de existența unui contract. Aceasta, deoarece sunt neuzuale acele clauze standard care reglementează unul dintre cele zece aspecte expres indicate de legiuitor în cuprinsul art. 1203 C. civ., fără ca acestea să fi fost acceptate expres și în scris de *cealaltă parte*.

Cerința, reglementată expres de dispozițiile art. 1203 C. civ., a acceptării, într-o anumită formă, de către cealaltă parte, relevă necesitatea acordului de voință a măcar două persoane, partea și cealaltă parte, fapt ce plasează întreaga cercetare în sfera contractelor, având în vedere criteriul de distincție între acte juridice unilaterale și contracte stabilit de doctrină, respectiv *numărul persoanelor a căror voință este necesară pentru formarea actului*^[1].

Odată stabilit cadrul general căruia i se va circumscrie cercetarea, acela al acordului de voință a părților ca izvor al obligației, se poate observa că aceeași cerință a legiuitorului, de acceptare expresă și în scris a anumitor clauze, face necesară analizarea dublei dimensiuni a contractului – *negotium și instrumentum*.

§1. *Negotium și instrumentum*

Contractul, în lumina Codului civil actual, reprezintă manifestarea de voință a două sau mai multe persoane, realizată cu scopul de a naște, modifica ori stinge un raport juridic, adică o specie a actului juridic, care, din perspectiva prezentei analize, se subsumează noțiunii de *negotium*.

Cu toate acestea, doctrina^[2], jurisprudența și uneori legiuitorul în-suși, prin „*contract*” se mai referă și la înscrisul care materializează manifestarea de voință, care, din perspectiva prezentei analize, se subsumează noțiunii de *instrumentum*.

Este unanim acceptată ambivalența noțiunii de contract, care denumeste, pe de o parte, *negotium iuris* sau, mai simplu, *negotium*, adică specie a actului juridic – manifestare de voință realizată în vederea

---

[1] R. RIZOIU, *op. cit.*, p. 80.

[2] G. BOROI, C.A. ANGHESCU, *Curs de drept civil. Partea generală*, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, București, 2021, p. 124, cu referire la actul juridic.

producerii de consecințe juridice^[1] (respectiv nașterea, modificarea ori stingerea un raport juridic concret), și, pe de altă parte, *instrumentum probationis* sau *instrumentum*, adică înscrisul constatator al manifestării de voință^[2], vehiculul manifestării de voință.

Această dublă *dimensiune* a contractului nu trebuie să conducă la concluzia necesității existenței simultane și permanente a celor două dimensiuni pentru a avea un contract valabil, ci, din contră, relevă caracterul independent al contractului ca *negotium* și posibilitatea acestuia de a exista valabil în lipsa unui înscris constatator.

A conchide contrariul ar conduce către ideea că forma și conținutul contractului sunt totuna ori că un contract neconsemnat în scris ar fi lipsit de conținut.

Caracterul independent al contractului ca *negotium* și posibilitatea acestuia de a exista valabil în lipsa unei înscris constatator, adică ambivalența noțiunii de contract și, totodată, disocierea celor două sensuri sunt susținute de doctrina de specialitate^[3] printr-o serie de argumente ce vor fi prezentate în continuare.

În primul rând, se arată că simpla manifestare de voință valabil exprimată conduce la nașterea contractului, materializarea convenției într-un înscris neavând relevanță pentru încheierea valabilă și nici pentru probațiune, fapt care, de altfel, este consecința consensualismului contractual. Este adevărat că sarcina probei nu mai este la fel de costisitoare în ipoteza existenței unui înscris, care ar simplifica lucrurile, însă sporirea dificultății nu face sarcina probei imposibilă.

În al doilea rând, spun autorii^[4], în ipotezele anume stabilite de legiuitor^[5], în care este necesară forma scrisă pentru dovedirea existen-

---

[1] GH. BELEIU, *Drept civil român*, ed. a 11-a revăzută și adăugită de Marian Nicolae și Petrică Trușcă, Ed. Universul Juridic, București, 2007, p. 128.

[2] *Idem*, p. 129.

[3] I. TURCU, L. POP, *Contractele comerciale – Formare și executare – Volumul I*, Ed. Lumina Lex, București, 1997, p. 148.

[4] *Ibidem*.

[5] Precum ipoteza contractului de societate – art. 1884 alin. (1) C. civ., a contractului de comision – art. 2044 C. civ., a contractului de consignatie – art. 2055 C. civ., a contractului de depozit – art. 2104 C. civ., cu precizarea că în această ipoteză există două excepții, prima vizând ipoteza depozitului necesar, care poate fi dovedit prin orice mijloc de probă – art. 2124 alin. (2) C. civ., iar a doua vizând

ței contractului, înscrisul are o soartă distinctă de cea a contractului, actul juridic bilateral existând și în lipsa vehiculului, încheindu-se, și de această dată, doar prin înțelegerea părților, deschisă rămânând *problema* dovedirii consensului.

Nu în ultimul rând, autonomia contractului – *negotium* – față de înscris se păstrează și în ipoteza formei scrise impuse *ad validitatem*, asta deoarece, spun aceiași autori^[1], simbioza dintre contract și înscris, sau, mai bine zis, confundarea celor două perspective ale contractului este necesară doar în momentul originar, aceasta, deoarece, ulterior momentului încheierii contractului, distrugerea înscrisului nu echivalează cu încetarea efectelor contractului, rămânând doar o chestiune de probațiune *problema înscrisului*.

Astfel, considerăm că prezintă relevanță teoria ambivalenței noțiunii de contract, respectiv a disocierii celor două sensuri – *instrumentum* și *negotium* – temeinic justificată prin argumentele mai sus expuse, și sub aspectul dualității formă-conținut, fiind evident că ansamblul drepturilor și obligațiilor contractuale nu se limitează strict la cele prinse pe suportul material care va consfinți contractul, dacă acesta există, ci au o perspectivă mai amplă, acesta fiind, de altfel, și sensul dispozițiilor art. 1272 C. civ., care statuează că nu ne putem limita doar la ceea ce e *prins* în contract, ci trebuie avute în vedere și urmările stabilite de practicile părților, legea, uzanțele sau echitatea.

Or, cum vom detalia în cuprinsul special dedicat acestui aspect, conținutul contractului cuprinde *ansamblul drepturilor și obligațiilor părților contractante, indiferent dacă acestea reies din cuprinsul clauzelor contractuale, din practicile statornicite între părți, din uzanțe, lege sau pe care echitatea le oferă contractului, după natura lui*.

Acesta este contextul în care se poate observa că, deși cerința dispozițiilor art. 1203 C. civ. de acceptare expresă și în scris a anumitor clauze este susceptibilă de verificare doar în sfera *instrumentum*, consecințele nerespectării cerințelor formale de acceptare vor avea rezo-

---

ipoteza depozitului hotelier, în cazul căruia dovada introducerii bunurilor în incinta hotelului se realizează prin orice mijloc de probă, indiferent de valoare – art. 2133 C. civ., a contractului de asigurare – art. 2200 alin. (1) C. civ., a contractului de tranzație – art. 2272 C. civ., a contractului de agenție – art. 2078 alin. (1) C. civ.

[1] I. TURCU, L. POP, *op. cit.*, p. 148.